

Оксана Кузнєцова,
кандидат педагогічних наук,
старший науковець, старший
науковий співробітник відділу
науково-дослідної роботи та
атестації наукових кадрів,
ДНУ «Інститут модернізації змісту
освіти»

Юрій Ївженко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковець, завідувач
сектору
відділу науково-методичного
забезпечення професійної освіти,
ДНУ «Інститут модернізації змісту
освіти»

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі розвитку України особливо гостро постає завдання виховання відповідальних громадян, які знають і поважають українську історію і культуру, люблять свою країну, але також відчують себе європейцями, сприймають демократичні цінності світової спільноти.

Проблема виховання цінностей, становлення світогляду дітей та молоді є сьогодні однією з актуальних у педагогічній науці і практиці. В контексті проблеми вагоме значення мають теоретичні положення психолого-педагогічної науки (І. Бех, О. Доукіна, Г. Костюк, О. Кононко та ін.), зокрема щодо громадянського виховання дітей та молоді (В. Сухомлинський, О. Сухомлинська, К. Чорна та ін.); ціннісні орієнтації досліджені у роботах М. Рокича, М. Тейлора, Д. Холстеда та ін., за висновками яких категорія «цінність» є неоднозначною та багаторівневою. Це поняття визначається як належне та бажане на відміну від реального, дійсного; цінності належать до психічних утворень, джерелом яких є бажання, інтереси, почуття, ставлення. Необхідно підкреслити, що ціннісні орієнтації молодої людини визначають її духовний стрижень, рівень соціальної активності, ставлення до соціальної дійсності, готовність до практичної діяльності та регулюють її поведінку. Крім того, вони характеризують систему установок та переконань особистості, її вибіркове ставлення до духовних та матеріальних цінностей.

За домінуючими у суспільстві цінностями можна визначити рівень культурного розвитку суспільства, ступінь його цивілізованості, інтересів, що превалюють у суспільстві.

Тому, варто зазначити, що протягом історії розвитку заклади освіти виконували роль інституту виховання дітей та молоді, утім, основна мета і зміст виховання, основні цінності змінювалися у кожний історичний період. З розвитком незалежної України на зміну радянським цінностям прийшли національні, загальнолюдські.

Тому перед науковцями постала необхідність створити таку систему цінностей, яка стала б сучасним орієнтиром у вихованні молодого покоління. Одним із головних критеріїв в цій системі є духовно-моральні якості особистості, які визначають спрямованість особистісних потреб та зумовлюють її свідомий життєвий вибір, на основі втілення в її світоглядні орієнтації ідеалів, сподівань та прагнень, духу народу та нації. За таких умов особистість має зробити свідомий вибір та усвідомити нові патріотичні та демократичні ціннісні орієнтації, ціннісні ідеали, ціннісний світогляд, щоб стати справжніми громадянами України, які будуть жити і працювати в незалежній європейській державі.

За нинішніх умов розвитку країни важливим завданням освіти, є виховання свідомих громадян, які люблять свою країну, готові сприяти її розвитку. Зважаючи на актуальність такого завдання, визначено, що виховання патріотизму у студентської молоді постає одним з основних ціннісних орієнтирів освітнього процесу у закладах освіти.

Як зазначає І. Бех *патріотизм* це особливе, тобто безумовне і високосмислове почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе. Відповідно до цієї теорії, базовими складниками патріотизму є: - любов до народу, Батьківщини, держави; - діяльнісна відданість Вітчизні; - суспільно значуща цілеспрямованість; - почуття власної гідності [1].

Відповідно до Концепції *національно-патріотичне виховання дітей і молоді* необхідно забезпечити комплексну системну і цілеспрямовану діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [4].

З метою реалізації вищезазначених завдань у межах наукового дослідження «Науково-методичне забезпечення формування ціннісних орієнтацій учнів та студентів у навчально-виховному процесі закладів освіти», було визначено такі педагогічні умови:

1) Впровадження в діяльність закладів освіти змісту, форм та методів роботи, спрямованих на формування ціннісних орієнтацій особистості.

2) Формування спрямованості студентів на саморозвиток

3) Підвищення рівня науково-методичної підготовленості педагогів освітніх закладів щодо громадянського становлення молоді.

Актуальними формами і методами виховання цінностей учнів є тренінги, круглі столи, міні-лекції, рольові ігри, техніка «мозкового штурму», самостійна робота у формі творчого завдання тощо. Сучасні форми і методи, які можуть зацікавити студентську молодь, – це форуми, онлайн-конференції, майстер-класи, конкурси, різноманітні волонтерські програми і проекти тощо.

Враховуючи те, що одним із важливих напрямів формування ціннісних орієнтацій у закладах освіти є національно-патріотичне виховання, то перед педагогами постає завдання постійно вдосконалювати виховні впливи, адже недосконалі методи патріотичного виховання можуть призвести до зворотного ефекту.

Значний потенціал для виховання патріотичних якостей має залучення студентів до освітніх заходів з вивчення української історії. Патріотична, соціально значуща тематика таких заходів сприяє формуванню свідомих, відповідальних, патріотично налаштованих громадян України. Також, необхідно створення освітнього середовища, яке б сприяло вихованню поваги та любові до української мови. Крім того, заклади освіти повинні активізувати свою діяльність з метою участі студентів у міжнародних заходах, де вони будуть мати можливість гідно представляти Україну, відчуваючи себе членами європейської спільноти. Студенти повинні усвідомлювати важливість демократичних цінностей, цінувати верховенство права, могли вільно співпрацювати з європейськими партнерами.

Варто підкреслити, що при виборі змісту, форм і методів, які можуть застосовуватися з метою виховання студентської молоді у закладах освіти, необхідно врахувати вік, індивідуальні відмінності та їх інтереси; напрями спеціальної підготовки [2; 3].

Необхідно зазначити, що проведена експериментальна робота у закладах ФПО виконавцями наукового дослідження показала хороші результати щодо вирішення зазначених завдань. У складний для країни час студентська молодь не залишаються осторонь, долучаються до волонтерських акцій, допомагають у вирішенні нагальних проблем.

Значну увагу педагогічні колективи закладів освіти приділяють залученню студентів до соціальних і благодійних акцій і т. п., спрямованих на допомогу бійцям ЗСУ, пораненим та сім'ям загиблих, переселенцям, створюючи таким чином умови для формування світогляду та ціннісних орієнтацій молоді. В межах волонтерської діяльності студенти коледжів постійно направлять бійцям ЗСУ допомогу: викладачі разом з студентами організовують плетіння маскувальних сіток, майстри виробничого навчання виготовляють невеликі залізні грубки для обігріву та приготування їжі та інше.

Представлені приклади – це лише маленька частина діяльності закладів ФПО щодо патріотичного виховання молоді. В Україні діють сотні волонтерських загонів, кожен із яких робить свій внесок у вирішення

актуальних соціальних завдань, виховання ціннісних орієнтацій молодих людей.

Відтак, можна зробити висновок, що формування ціннісних орієнтацій студентів є однією з найбільш важливих проблем освіти, вирішення якої забезпечить виховання творчої та духовно багатой особистості, що є можливим лише при послідовному моделюванні всієї освітньої системи, використанню нестандартних форм, методів навчання, залучення до громадської діяльності.

Список використаних джерел

1. Бех І. Патріотизм: сучасні ознаки та орієнтири виховання. Рідна школа. 2015. № 1–2. С. 3–6. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2015_1-2_3
2. Воронцова Е., Ївженко Ю. Дослідження ціннісних орієнтацій студентів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації. Збірник наукових праць: Нові технології навчання, 2020. №93. С. 58–69.
3. Дубасенюк О. А. Психолого-педагогічні чинники ціннісно орієнтованої підготовки майбутніх учителів. Ціннісні орієнтації навчальної діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у контексті сучасних вимог до освіти: наук.-метод. зб. За заг. ред. О. А. Дубасенюк, В. І. Слінчук. Житомир, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, 2008. С. 11–19. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/8573/contents>.
4. Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1233-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#Text>